

Onni löytyy roskiksesta

■ Päiväsaikaan opettaja Teemu Arppe selostaa oppilailleen kemian kaavoja, mutta öisin Onni Tonkija etsii suuhunpantavaa pihojen jäteastioista.

ANNI TURPEINEN

Mitä tänään syötäisiin?

”Kalapuikkoja, perunamuusia ja punajuurisalaattia”, paljastaa helsinkiläinen kemianopettaja **Teemu Arppe** oman ruokalistansa.

”Kalapuikkoja löytyi päiväkodin biojäteastiasta 90 kappaletta. Ihan en saa kaikkia menemään”, **Onni Tonkija** arvelee.

Tehdään identiteettiasiaa heti selväksi. Kaksikko on yksi ja sama ihminen.

”Onni Tonkija” on Teemu Arppen kääntöpuoli ja nimimerkki, joka pitää netissä blogia nimeltä *Onnen tongintaa*.

Teemu tekee päivät opettajantöitä, ja yöaikaan Onni kulkee hankkimassa tarvitsemansa ruoan ja kulutustavarat roskiksista. Tälle on oma termsäkin: Onnia ja hänen kaltaisiaan kutsutaan *fregaaneiksi*.

Teemu Arppe ei käy kaupassa käytännössä koskaan. Markettien lukemattomia vaihtoehtoja notkuvat hyllyt ovat hänelle kauhistus ja aiheuttavat suorastaan inhon väristyksiä.

Jopa marjastus on vähän liian helppoa, vaikka hän marjoja toki syö ja poi- miikin.

”Siinähan on ravinto valmiiksi ke- rätävänä melkein kuin Prismassa. Poi- murilla voi kahmia sangot täyteen, ja etsimisen ja löytämisen ilo jää vähäi- seksi”, hän kuvailee.

◀ **Onni Tonkijan yö käynnistyy lupaa- vasti. Lähitalon jäteastiasta löytyy heti sopivaa mukaan poimittavaa.**

”Sienestys on jo enemmän minun juttuni.”

Yhdestä tuotteesta pitää maksaa

Teemu Arppe muuntautuu Onniksi ja lähtee tonkimisreissuilleen yleensä vas- ta illan hämähärrytyä.

”Pukeudun dyykkarivaatteisiin puo- len yön tienoilla ja painun sitten pi- meän selkään. Silloin kadut ovat jo hil- jenneet, ja roskiksilla saa touhuta vapaasti.”

Kemisti aloitti dyyk- kaamisen yhdeksän vuotta sitten. Sitä hän ei muista tarkkaan, mikä hänet alun perin joh- datti tonkimisen lumoihin, mutta se oli heti menoa.

”Olen aika hillitty tyyppi”, Arppe va- lottaa luonnettaan.

”Asteikkoni on: innostunut, todella innostunut, kohotan kulmakarvojeni.”

Kun hän siis kertoo ”hikkuneensa ilosta” ensimmäisen roskisreissunsa jälkeen, on helppo ymmärtää, millai- sen vaikutuksen keikka häneen teki.

Paluuta entiseen ei kerta kaikkiaan ollut. Nykyään kemianope määrittelee jätteiden tonkimisen ”ammattimaiseksi harrastukseksi”.

”Kaikkein parasta siinä on, ettei ikinä tiedä, mitä löytää.”

Onnina hän noudattaa yleensä hy- väksi havaittua lähiympäristönsä va- kioreittiä, jonka varrelta hän noukkii pussin täyteen ruokaa ja taloustar- vikkeita. Silloin tällöin hän poikkeaa

kauemmaksikin tutkailemaan, miten muissa kaupunginosissa menee.

Dyykkarin ei tarvitse ostaa edes hammasharjoja, sillä niitäkin lojuu ros- ka-astioissa käyttämättöminä.

Jos samaa ruokaa tai tavaraa löytyy suuret määrät, se ei enää Onnia innosta vaan pikemminkin ahdistaa.

”Määränsä enempiä ei jaksa syödä ja pakastimenkin säilytyskapasiteet- ti on rajallinen. Lisäksi haluan tonkia usein, sillä hoidan tällä tavoin mielen- terveyttäni.”

On kuitenkin yksi asia, jota hyvin harvoin heitetään roskiin: olut.

”Siitä minunkin täy- tyy maksaa. Tosin juon olutta vain maltillisesti ja suosin hanaolutta. Se on ekologisem- pi vaihtoehto kuin pullot tai tölkit.”

”Parasta tonkimisessa on, ettei ikinä tiedä, mitä löytää.”

Tonginnan taustalla tieteellinen syy

Onni nauttii jäteastioiden tonkimisesta täydestä sydämestään. Teemu on löytä- nyt ilmiölle tieteellisen selityksen.

Neurotieteilijä **Jaak Panksepp** tutki taannoin eläinten ravinnonhankintaa ja huomasi, että etsiminen ja löytämi- nen saa niissä aikaan suuren onnistu- misen ja hyvän olon tunteen.

Kauppojen runsaudensarvi ja ruo- kaostosten helppous ovat vieraannut- taneet länsimaisen ihmisen tästä onnen lähteestä. Ilmiö kuitenkin selittää ny- kyihmisen tarpeen harrastaa erilaisten asioiden keräilyä ja metsästä saalista

» » »

kirpputoreilta.

”Minua ne eivät kiinnosta, sillä kaipa-
aan enemmän haastetta.”

Sitä on tarjolla vaihtelevasti. Onnin
mukaan taloyhtiöiden välillä on eroja.
Joissakin kierrätetään joka viilipurkki,
toisissa paiskotaan valtavasti ruokaa
surutta sekajätteeseen.

Keskivertosuomalaisella on luja usko
elintarvikkeiden viimeisiin käyttöpäi-
viin ja parasta ennen -päivämääriin.
Onni on huomattavasti suurpiirtei-
sempi.

”Olen syönyt kuukaudenkin vanhaa
lihaa. En välttä myöskään sushia, jos se
tuoksuu ja maistuu hyvältä.”

Tonkijan oma kokemus on, ettei kyl-
mäketjun katkeamisellakaan ole välttä-
mättä väliä.

”Voin hyvin napata jauhelihan mu-
kaani helteisenä kesäyönä. Kotona tie-
tysti kypsennän sen.”

Makuaisti on lahjomaton mittari

Onni siis luottaa ruoan aistinvaraiseen
tarkasteluun. Ensi käden tutkimus hoi-
tuu jo roskiksen äärellä. Mies katselee,
haistaa ja maistaa tuotetta ennen kuin
pistää sen kassiinsa ja myöhemmin
poskeensa.

Esimerkiksi juustoissa näkyvät hiivat
eivät haittaa. Eikä hillon pinnalla ole-
va homekaan, sillä sen voi kaapia pois.
Samoin jos leipäpussissa yksi viipale on
homeessa, muut kelpaavat kyllä.

”Toki tämä ei sovi kaikille, mutta mi-
nun vatsani on tottunut. Olen kaikei-
t kouluttanut suolistomikrobini likai-
sempaanakin sisältöön.”

Onni ei ole koskaan sairastunut ros-
kisruoasta, ellei pieniä vatsanvään-
teitä oteta lukuun.

”Elämäni ainoan ruokamyrkytyksen
olen saanut eräistä hääjuhlista.”

Teemu huomauttaa, että käyttöpäi-
vämäärät on säädetty erilaisten riski-
ryhmäläisten mukaan. Hän on lukenut
mikrobiologian julkaisuja ja tullut sii-
hen tulokseen, että perusterve aikuinen
kestää kyllä vähän enemmän kuin sai-
raat, lapset ja vanhukset.

Arppen mukaan ruoan pilaantumi-
seen vaikuttavat eniten sen valmistus-
ja säilytystavat eikä niinkään se, kuinka
pitkään sitä säilytetään.

”Esimerkiksi jogurtille kuukausi ei
ole aika eikä mikään”, sanoo kemis-
ti, joka periaatteessa voisi analysoida
syömisensä vaikka laboratoriotutki-

muksin. Niitä hän ei kuitenkaan pidä
tarpeellisina.

”Makuaisti on lahjomaton. Mitään
pahanmakuista en syö.”

Oppimispolkua pitkin eteenpäin

Jos Onnin yöelämä on erikoista, ei Tee-
mukaan ole ihan tavallinen koulun ke-
mianmaikka.

Hän opettaa kemiaa ja matema-
tiikkaa Helsingin Kalliossa toimivas-
sa HEO-kansanopistossa ja on myös
vetänyt korkeakouluopintoihin val-
mentavia kursseja Val-
mennustiimi Eximia
Oy:ssä.

Arppe pitää itseään
ennemminkin val-
mentajana kuin opet-
tajana. Se sopii hänen
oppilailleen mainiosti,
sillä myös kansanopis-
ton penkkejä kuluttavien tähtäimessä
ovat pääsykokeet yliopistojen eri tie-
dekuuntiin.

”He ovat yleensä jo lukeneet koulus-
sa samat lukion oppimäärään sisälty-
vät kurssit ja haluavat nyt kerrata op-

TEEMU ARPPE

- Syntynyt Jyväskylän maalaiskun-
nassa vuonna 1983.
- Ylioppilas Jyväskylän lyseon
lukioista 2002.
- Filosofian maisteri (fysikaalinen
kemia) 2012, Helsingin yliopisto.
- Opetus- ja tutkimustehtävissä
Helsingin yliopistossa 2005–2013.
- Opettajana Valmennustiimi Eximia
Oy:ssä vuodesta 2013.
- Opettajana HEO-kansanopistossa
vuodesta 2014.
- Pitää blogia osoitteessa
valkemisti.fi.
- Harrastaa kuvataidetta ja Ylen
venäjänkielisten uutisten katselua.
- Asuu Helsingissä.
- Puoliso kemisti Suula Arppe.

* * *

ONNI TONKIJA

- Syntynyt Helsingissä vuonna 2013.
- Työnä jäteastioiden tonkiminen.
- Pitää blogia osoitteessa
onnentongintaa.net.
- Harrastaa Twitteriä.

pimaansa”, opettaja selventää.

Arppen mielestä hänen opetustapan-
sa sopii erityisen hyvin juuri valmen-
nuskursseille. Hän uskoo vahvasti niin
sanottuun käänteiseen oppimiseen,
jossa opettaja ei luennoi luokan edessä
tunnista toiseen.

Luentojen kuuntelemisen sijaan
opiskelijat hakevat tietoa itse, kysyvät,
kyseenalaistavat ja pyytävät apua toisil-
taan ja opettajalta silloin, kun tarve on.

Tunnit perustuvat Arppen suunnit-
telemiin oppimispolkuihin, joita pitkin
opiskelijat etenevät kukin omaan tah-
tiinsa. Polulla voi tulla vastaan vaika-

kapa reaktioentalpian
laskeminen.

Jos opiskelija ei heti
muista, miten se ta-
pahtuu, hän etsii vas-
tauksen kirjasta tai ne-
tistä. Halutessaan hän
voi kysyä kaverilta tai
Arppelta, jonka kans-

sa asiasta keskustellaan yhdessä.

Kun entalpia on hallussa, polulla
pääsee siirtymään eteenpäin.

Oppimispolut ja valmentava opet-
taminen ovat Arppen mukaan ”paluu
juurille” eli hänen omiin opiskeluai-
koihinsa Helsingin yliopistossa. Siellä
hän veti jo opiskelijana fysikaalisen ke-
mian laskuharjoituksia.

”Annoin tietysti neuvoja laskemiseen
mutta huomasin, että oppiminen oli te-
hokkainta, kun oppija joutui pohdiske-
lemaan mahdollisimman paljon itse.”

Kun pestissään hyvin viihtyvältä
Arppelta kysyy, mikä pedagogin työs-
sä on parasta, tulee vastaukseksi ensin
vирnistys ja sitten:

”Opettaminen on vastustamaton yh-
distelmä auttamista ja pätemistä.”

Mitali kaulassa yliopistoon

Teemu Arppe viihtyi hyvin myös yli-
opistossa, jossa hän fysikaalisen ke-
mian opintojen ohessa hankki itselleen
aineenopettajan pätevyuden. Opiske-
lun ja opettamisen lisäksi hän päätyi
myös tekemään tutkimusta.

Tutkijantyöhön hänet johdatti sti-
pendi, jonka hän sai vuonna 2004 Suo-
malaisten Kemistien Seuralta. Seura
myöntää stipendejään opinnoissaan hy-
vin menestyville kemistiopiskelijoille.

Samassa yhteydessä hän pääsi mu-
kaan yliopiston kemian laitoksen sil-
loisen johtajan, professori **Markku Rä-**

säsen tutkimusryhmään, joka paneutui jalokaasujen kemiaan.

Arppe sai tehtäväkseen valmistaa ne-liatomisia jalokaasumolekyyleja mat-riisi-isolaatiolla. Aiheesta syntyi myös hänen gradutyönsä.

”Tutkimus oli hieno, tunnistusme-
netelmät elegantteja, ja molekyylit pe-
rustuivat osin omiin ideoihini”, Arppe
muistaa.

Gradusta ei tullut pitkä mutta sitäkin
ansioikkaampi.

”Kaksikymmentä sivua ja eximia.”

Kemiaa opiskelemaan Arppe läh-
ti oikeastaan sattumalta. Sen verran
aine viehätti jo koulussa, että hän päät-
ti osallistua Matemaattisten aineiden
opettajien liiton Maolin järjestämään
kemiakilpailuun ja ylsi sen kärkisijoille.

Se tarkoitti Helsingin yliopiston tar-
joamaa kilpailuvalmennusta, jonka
pääteeksi hän sai paikan vuoden 2001
kansainvälisissä kemian olympialaisis-
sa Intiassa.

Vielä siellä ei tullut suurta menes-
tystä, mutta lukion kolmasluokkalai-
sena hän osallistui kisaan uudelleen ja
pääsi vuoden 2002 olympialaisiin, jot-
ka pidettiin Alankomaissa. Sieltä irtosi
hopeamitali, mikä on suomalaisittain
loistava suoritus.

”Valmennuskurssit ja kilpaileminen
antoivat hyvän kuvan siitä, millaista
kemian yliopisto-opiskelu olisi”, Arppe
muistelee.

”Kemia alkoi tuntua omalta lajilta ja
ymmärsin, että pystyisin kehittymään
koko ajan paremmaksi, joten siitä se
lähti.”

Vielä lapsena hänellä ei ollut erityis-
tä kiinnostusta tieteeseen sen parem-
min kuin ekologiseen ajatteluunkaan.
Arppe kasvoi maalla, ja kotona elettiin,
kuten maatalossa eletään: luonnon ja
eläinten keskellä.

Ympäristöasiat eivät juuri nousseet
puheenaiheeksi.

”Maalla esimerkiksi auto oli välttä-
mätön, mutta toisaalta sitä aikaa lei-
masi yleinen säästäväisyys, eikä turhia
hankintoja tehty. Tavaroiden kierrättä-
minen oli arkipäivää.”

Luonnonvarojen optimointiin hän
myöntää kuitenkin havahtuneensa jo
varhain.

”Kemian olympialaisten aikaan pari
vuosikymmentä sitten ei vielä puhuttu
lentohäpeästä. Itse kyllä tiesin jo, että
lentäminen on ympäristölle pahasta.”

Reetta Virtanen

► ► ► **Teemu Arppe työssään HEO-kansanopistossa. Jokainen opiskelija saa henkilökohtaisen avun ja tarvitsemansa neuvot opinpolulla etenemiseen.**

Dyykatessakin pätee vetovoiman laki

Nyt ympäristö on Arpelle sitäkin tärkeämpi.

Onni Tonkija on periaatteessa vegani, joka ei siis käytä eläinkunnan tuotteita. Jos roskikseen on kuitenkin hylätty kalaa, lihaa tai munia, eettistä on syödä nekin pois.

”Dyykkausruoka tuppaa välillä valittavasti olemaan lihavoittoista”, Onni harmittelee.

”Kasviksia saisi löytyä enemmän. Kesällä söin paljon huonoksi menneitä nektariineja ja persikoita, joista ei tarvinnut kuin leikata joitain kohtia pois.”

Onni tunnustaa, että hänelläkin on omat herkkunsa. Yksi tietty tuote on tonkijan aarre.

”Kun löytyy pala pizzaa, riemastun joka kerta.”

Hymynkare hiipii suupieliin myös silloin, kun roskien seasta nousee esiin jotakin sellaista, mille on ollut tarvetta jo kauan.

Tällaisia tilanteita osuu eteen kuitenkin harvoin, sillä toiveet käyvät useimmiten toteen melkein saman tien.

”Roskis tuntuu tietävän parhaiten, mitä kaipaan. Kun mieluiten maistuisi paahtoleipä tai vaimolta on hiustenhoitoina lopussa, niitä kyllä löytyy.”

Koronapandemian aikana Onni on bongannut varastoihinsa myös käyttämättömiä kasvomaskeja, alkujaan remonttitöihin tarkoitettuja.

”Ehkä vetovoiman laki pätee dyykatessakin, vaikkakaan ei ihan samalla tavoin kuin kovalenttisilla sidoksilla”, kemianopettaja sanailee.

Onni Tonkijan maailman loppu?

Teemu Arppen kemistivaimo aterioi pääosin samasta pöydästä kuin aviomies. Aivan yhtä ehdotonta ostoboi-kottia hän ei silti pidä.

”Meidän taloudessamme käytetään hylättyä ruokaa ehkä noin 90-prosenttisesti. Vaimon tekee joskus mieli esimerkiksi tietynlaisia karkkeja, joita hän hakee sitten kaupasta.”

Kaveritkin suhtautuvat dyykkaukseen ymmärtäväisesti. Ylimääräinen roskiruoka menee usein lähipiirille, ellei se sitten ohjaudu Onnen tonginnan Facebook-seuraajil-

”Roskis tuntuu tietävän parhaiten, mitä kaipaan.”

Reetta Virtanen

Saaliin lajittelua. Seuraavan päivän ruokalista alkaa muotoutua.

le. Joskus Onni saa kavereita mukaan dyykkausretkilleenkin.

Poikkeus kuitenkin vahvistaa säännön.

”Veljelleni tarjosin kerran kaalipataa, jonka sisältämä jauheliha oli ehkä kuu-kauden vanhaa. Hän tuli ilmeisesti siitä kipeäksi, ja suhtautuu nykyään varautuneesti roskislöytöihini.”

Onni Tonkijan ansioista Teemu Arppe elää yltäkyläistä elämää. Jääkaapissa on aina ruokaa ja komerossa vaatteita. Mitään tarpeellisia tavaroita ei puutu.

Niistä ei näytä vastaisuudessaakaan tulevan pulaa, sillä ihmiset tuskin ovat

heti muuttamassa tapojaan. Roskiksis- sa riittää tongittavaa ja talteen ongittavaa.

Tämä herättää kemistissä ristiriitaisia ajatuksia.

”Toivoisin koko maailman muistavan ympäristöä ja toimivan ekologisesti. Niin, ettei kukaan ostaisi mitään turhaa, jokainen kierrättäisi kaiken, eikä hävikkiä syntyisi”, Arppe sanoo.

Sellainen maailma tietäisi kuitenkin loppua Onni Tonkijalle.

”Siitä minulle voisi kyllä tulla pieni masennus.” □

Kirjoittaja on kemisti ja vapaa toimittaja. anni.turpeinen@gmail.com